

Innst. 81 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra arbeids- og sosialkomiteen

Prop. 135 S (2011–2012)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens vedtak nr. 52/2012 av 30. mars 2012 om innlemming i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 492/2011 om fri rørsle av arbeidstakarar innanfor Unionen

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innleiing

EØS-komiteen vedtok 30. mars 2012, i vedtak nr. 52/2012, å endre vedlegg V til EØS-avtalen slik at europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 492/2011 av 5. april 2011 om fri rørsle for arbeidstakarar innanfor Unionen blir teken inn i avtalen.

Gjennomføringa av forordninga i norsk rett krev lovvedtak. Derfor blei vedtaket i EØS-komiteen fatta med atterhald om samtykke frå Stortinget, jf. Grunnloven § 26 andre ledd.

Det visast til proposisjonens kapittel 2 der det er gjort nærare greie om forordninga.

1.2 Vedtaket i EØS-komiteen

EØS-komiteen sitt vedtak nr. 52/2012 av 30. mars 2012 inneber at vedlegg V om fri rørsle for arbeidstakarar i EØS-avtalen skal endrast. Vedtaket slår fast at europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 492/2011 av 5. april 2011 blir teken inn i EØS-avtalen i staden for forordning (EØF) 1612/68.

Artikkel 1 slår fast at i vedlegg V til avtalen skal europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 492/2011 av 5. april 2011 om fri rørsle for arbeidstakarar innanfor Unionen gjelde, med tilpassingar i artikkel 36 nr. 1 og nr. 2.

Artikkel 2 fastset at teksten til forordning (EU) nr. 492/2011 på islandsk og norsk, som vil verte kunngjord i EØS-tillegget til Tidend for Den europeiske unionen, skal gjelde.

Artikkel 3 slår fast at vedtaket vert sett i verk 1. mai 2012, under føresetnad av at EØS-komiteen har motteke alle meldingar etter avtalens artikkel 103 nr. 1.

Artikkel 4 fastset at vedtaket skal kunngjerast i EØS-avdelinga av og EØS-tillegget til Tidend for Den europeiske unionen.

1.3 Forholdet til norsk rett

Gjennomføringa av forordning (EU) nr. 492/2011 krev endringar i lovverket.

Den tidlegare forordninga, (EØF) 1612/68, er gjennomført i norsk rett i EØS-arbeidstakarlova av 27. november 1992 nr. 112. Forordning (EU) nr. 492/2011 inneheld i hovudsak ingen materielle endringar, men krev enkelte terminologiske endringar og tilpassingar i EØS-arbeidstakarlova.

Arbeidsdepartementet la 28. september 2012 fram Prop. 152 L (2011–2012) Lov om gjennomføring i norsk rett av EØS-avtalen om fri rørsle av arbeidstakarar innanfor EØS-området (EØS-arbeidstakarlova), jf. Innst 82 L (2011–2012).

1.4 Økonomiske og administrative konsekvensar

Det har ikkje nemnande økonomiske eller administrative konsekvensar for det offentlege å gjennomføre forordning (EU) nr. 492/2011 i Noreg.

1.5 Konklusjon

Fri rørsle av arbeidskraft er eit viktig og berande prinsipp i EØS-avtalen, og forordning (EU) nr. 492/

2011 oppdaterer og viderefører føresegner på dette området som tidlegare er gjennomførte i norsk rett.

Arbeidsdepartementet tilrår å innlemme europa-parlaments- og rådsforordning (EU) nr. 492/2011 av 5. april 2011 om fri rørsle for arbeidstakarar innanfor Unionen i EØS-avtalen. Utanriksdepartementet sluttar seg til dette.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tove Linnea Brandvik, Thor Erik Forsberg, Steinar Gullvåg, Kari Henriksen og Anette Trettebergstuen, fra Fremskrittspartiet, lederen Robert Eriksson, Monica Carmen Gåsvatn og Laila Marie Reiertsen, fra Høyre, Sylvi Graham og Torbjørn Røe Isaksen, fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, og fra Kristelig Folkeparti, Laila Dåvøy, viser til den fremlagte proposisjonen og slutter seg til innlemming av europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 492/2011 av 5. april 2011 om fri rørsle for arbeidstakarar innanfor Unionen i EØS-avtalen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet støtter EØS-avtalen og prinsippet om fri flyt av arbeidskraft i EØS-området, men er sterkt bekymret over en utvikling hvor stadig flere og flere av våre velferdsytelser blir eksportert ut av landet. En av utfordringene i fremtiden vil bli presset på våre velferdsytelser fordi vi vil se en økning i arbeidsinnvandring fra andre europeiske land som også er omfattet av EU/EØS-ordningen.

Disse medlemmer påpeker at selv om det er viktig med samarbeid på tvers av grenser, så medfører fri flyt av arbeidskraft, slik det fremkommer i Vedlegg V pkt. 2, også utfordringer som Fremskrittspartiet mener ikke må undervurderes. Disse medlemmer mener at det er grunn til å bekymre seg over den økonomiske uroen i Europa, som vil føre til at flere og flere vil komme til Norge for å søke lykken som arbeidstakere, uten å få arbeid, men som allikevel vil kunne få rett på våre velferdsytelser.

Disse medlemmer viser til spørsmål fra representanten Robert Eriksson til arbeidsministeren, og svarbrev fra Arbeidsdepartementet av 9. november 2012, der arbeidsministeren skriver:

«Økonomisk stønad til livsopphold reguleres i lov om sosiale tjenester, og for at en person skal anses å ha fast bopel i Norge, er det en forutsetning at oppholdet er ment å være av en viss varighet. EØS-borgere kan fritt oppholde seg i Norge i tre måneder,

eller i seks måneder dersom personen er arbeidssøker. Slikt opphold forutsetter at personen sørger for sitt livsopphold. I denne perioden har personen som utgangspunkt ikke rett på tjenester etter loven, med unntak av opplysning, råd og veiledning eller hvis personen befinner seg i en nødssituasjon.»

Disse medlemmer viser til at det fra 1. januar 2012 kom en ny forskrift til sosialtjenesteloven som presiserer EØS-borgernes rettigheter.

Disse medlemmer påpeker at det er uholdbart at Nav lokalt ved sosialtjenesten ikke har mulighet til å avslå sosialstønad fordi de ikke har tilgang til opplysninger som kan si om oppholdstillatelsen er gyldig eller ikke. Disse medlemmer påpeker at Nav lokalt må forholde seg til oppholdstillatelsen, selv om den skulle vært trukket tilbake, og må derfor innvilge sosialhjelp etter sosialtjenestens §§ 5-1 eller 5-2, dersom vilkårene er til stede.

Disse medlemmer bemerker videre at selv om det på søknadstidspunktet ikke er samsvar mellom grunnlaget for oppholdstillatelsen og den reelle situasjonen, der en EØS-borger er uten arbeid, kan ikke Nav lokalt ved sosialtjenesten bruke dette som en avslagsgrunn, fordi det kun er utlendingsinstansene som har myndighet til å trekke tilbake innvilget oppholdstillatelse eller nekte å fornye denne.

Disse medlemmer mener at det er uheldig og inkonsekvent at taushetspliktbestemmelsene etter sosialtjenesteloven er til hinder for at kommunen kan varsle utlendingsmyndighetene om at vedkommende nå er uten arbeid, og at oppholdsgrunnlaget dermed er bortfalt.

Disse medlemmer viser til Representantforslag 14 S (2012–2013) om kjøpekraftjustering av kontantstøtte og barnetrygd i forhold til utgiftsnivået i bostedslandet.

Disse medlemmer mener det etter hvert er blitt klart at innvandringen til Norge får store konsekvenser for velferdssamfunnet. Norges velferdsordninger er basert på høy arbeidsdeltakelse og relativt lik inntektsfordeling for å kunne opprettholde det sjenerøse og universelle velferdstilbudet og «den nordiske modellen». Økt innvandring og press på velferdsordningene har medført behov for gjennomgang og vurdering av de forskjellige elementene i velferds-systemet.

Disse medlemmer viser videre til arbeidsministerens svar på om vedleggets artikkel 10 gir tilgang til allmennutdanning og lærling- og yrkesfaglig opplæring på samme vilkår som for innenlandske borgere, og som også gjelder for barn av norske statsborgere som tar arbeid i et annet EØS-land. Tilgangen forutsetter at det norske barnet bosetter seg i EØS-landet. Disse medlemmer viser også til at statsråden henviser til regjeringens «Ungdomsgaranti» som innebærer at ungdom under 20 år uten

arbeid eller skoleplass skal tilbys arbeidsmarkedstiltak. Slik disse medlemmer ser det vil dette innebære at ungdom fra EØS-land, som ikke har arbeid eller skoleplass, har rett på arbeidsmarkedstiltak.

Disse medlemmer viser til at EFTAs overvåkingsorgan ESA har gjenåpnet en sak mot Norge vedrørende krav om botid for å få studiestøtte. Nederland tapte en lignende sak i EU-domstolen i juni i år, og Norge ble nektet å komme med innspill i saken. Disse medlemmer refererer til at ESA har mottatt en klage fra en britisk statsborger, som bor i Storbritannia og arbeider på norsk sokkel. Han viser til at datteren har fått avslag på søknaden om studiestøtte i Norge for å studere i Storbritannia. Disse medlemmer henviser til at begrunnelsen for avslaget er at hun ikke oppfyller kravet om botid og ikke har ferdigheter i norsk. Nederland har krav om sammenhengende botid i landet i minst tre av de siste seks årene for å få støtte til utdanning i utlandet. For Norge er kravet minst to av de siste fem årene. Disse medlemmer viser videre til at EU-domstolen mener denne er i strid med regler om fri bevegelse av personer, og fastslo at begrensningen ikke kunne begrunnes ut fra behovet for å unngå urimelige økonomiske belastninger. Domstolen anså imidlertid at hensynet til mobilitet av studenter i prinsippet kunne begrunne et nasjonalt krav om botid. I den konkrete saken klarte imidlertid ikke Nederland å sannsynliggjøre at andre – mindre inngripende – tiltak, ikke kunne ivareta det nevnte hensynet på en like effektiv måte. Som en følge av dette ble det slått fast at den nederlandske bestemmelsen var i strid med EU-retten.

Disse medlemmer viser til at Norges søknad om intervensjon ble avslått i en kjennelse fra EU-domstolen 1. oktober 2010. I begrunnelsen viser EU-domstolen til en ny tolkning av artikkel 40 i EU-domstolens statutt. Ut fra den nye tolkningen skal EØS-landene ikke ha mulighet til å intervenere i saker mellom EU og medlemslandene, mellom EU-land eller mellom EU-institusjoner (direkte søksmål). Det vil fortsatt være mulig å gi skriftlige innlegg i saker hvor en nasjonal domstol ber EU-domstolen om en uttalelse.

Disse medlemmer viser til oppslag i Aftenposten 26. januar 2011 der det kommer frem at Norge ikke lenger får lov til å legge frem sitt syn når EU-domstolen behandler avgjørende saker for norsk rett.

Disse medlemmer viser også til advokat og EU-retts ekspert Jon Midthjells uttalelser til Aftenposten 26. januar 2011 der han begrunnet dette med at det er i disse sakene EU-kommisjonen følger en rettspolitisk agenda for å styre EU i en bestemt retning. Disse medlemmer viser til at EØS-avtalen hviler på to pilarer, og at avgjørelser i EU-domstolen

indirekte kan få stor betydning for Norge. Fra nå er det bare EU-land – og ikke EØS/EFTA-medlemmer – som får presentere sitt syn i saker mellom EU-institusjoner og medlemsland. Disse medlemmer viser videre til uttalelser fra advokat Midthjell om at avgjørelsene viser at den opprinnelige tanken om at EØS-avtalen skulle hvile på to pilarer, der EFTA-landene og EU-landene var likeverdige partnere, mister gjennomslagskraft i takt med at det nå bare er tre EFTA-land igjen mot 27 EU-medlemmer.

Disse medlemmer er bekymret for at avgjørelser i EU-domstolen kan gripe direkte inn i vårt lovverk uten at Norge får en mulighet til å uttale seg. Adgangen til å intervenere i saker som gjelder EØS-avtalen er viktig, og at Norge nå har mistet denne muligheten, vil kunne føre til at avgjørelser i EU-domstolen kan få stor betydning for Norge uten at vi har en uttalerett eller påvirkningsmulighet.

Disse medlemmer mener det er uheldig og lite tilfredsstillende at Norge ikke har svart på henvendelsen fra ESA som sendte et brev 10. juli i år til norske myndigheter og ba om kommentarer til dommen og virkeområdet for de norske reglene. Svarfristen var 15. august. Det var ikke kommet svar da bakgrunns materialet til «pakkemøtet» som skal holdes med Norge, ble sendt ut i oktober.

Disse medlemmer viser til et eksempel at dersom en polsk bygningsarbeider blir uforskyldt arbeidsledig i Norge, kan vedkommende få støtte fra Lånekassen for å studere i Polen. Også personens barn og ektefelle har krav på støtte.

Disse medlemmer er av den oppfatning at barn av EØS-borgere som har arbeidet i Norge men har flyttet herfra, ikke skal ha en særskilt rett til utdanning, utover den retten alle EØS-borgere har til å ta utdanning i andre EØS-land.

Disse medlemmer mener det er behov for en reforhandling av EØS-avtalens bestemmelser knyttet til arbeid og velferd, slik at man kan komme frem til løsninger som gjør det mindre økonomisk lønnsomt å eksportere velferdsytelser ut av landet. Fremskrittspartiet har blant annet tatt til orde for at man bør se på mulighetene for å innføre et botidskrav, det vil si at man må ha bodd i Norge en viss tid før man opparbeider seg retten til ytelse.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å utsette lov om gjennomføring i norsk rett av EØS-avtalen vedlegg V punkt 2 nr. 492/2011 om fri rørsle av arbeidstakarar innanfor EØS-området og komme tilbake med en grundig gjennomgang av hvilke konsekvenser innføringen av vedlegg V punkt 2 innebærer for våre velferdsordninger.»

Komiteen har for øvrig ingen andre merknader.

3. Utenrikskomiteens uttalelse

Komiteens utkast til innstilling har vært forelagt utenrikskomiteen til uttalelse, jf. vedtak i Stortinget av 28. september 2012.

Utenrikskomiteen uttaler i brev av 21. november 2012, sitat:

«Utenriks- og forsvarskomiteens medlemmer slutter seg til arbeids- og sosialkomiteens innstilling og har ingen ytterligere merknader.»

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen om å utsette lov om gjennomføring i norsk rett av EØS-avtalen vedlegg V

punkt 2 nr. 492/2011 om fri rørsle av arbeidstakarar innanfor EØS-området og komme tilbake med en grundig gjennomgang av hvilke konsekvenser innføringen av vedlegg V punkt 2 innebærer for våre velferdsordninger.

5. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens vedtak nr. 52/2012 av 30. mars 2012 om innlemming i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 492/2011 av 5. april 2011 om fri rørsle av arbeidstakarar innanfor Unionen.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 22. november 2012

Robert Eriksson

leder

Laila Dåvøy

ordfører